

**BİR KELAM PROBLEMİ OLARAK
DİN-DÜNYA İLİŞKİSİ**

**İLAHİYAT FAKÜLTELERİ
KELAM ANABİLİM DALI
VII. EĞİTİM-ÖĞRETİM MESELELERİ
KOORDİNASYONU TOPLANTISI
VE
SEMPOZYUMU**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÇORUM İLAHİYAT FAKÜLTESİ**

**06-08 EYLÜL 2002
ÇORUM**

İSLAM DİNİ BİLİM VE SEKÜLERLEŞME

Prof.Dr. Muhittin BAĞÇECİ¹

Hepimiz iyi biliyoruz ki İslâm , peygamberler tarafından tebliğ ve neşredilmiş ilahi dinlerin son halkasıdır. Semavi dinlerin sönmüş ve kaybolmuş hakikatlerini ve kıymetlerini ortaya koymuştur. Kur'an, tahrif edilmiş diğer ilahi kitaplar için bir mihenk taşı olmuştur. İslam insanlığın hayat dinidir. İslâm'ın iman esasları da insanın dünya ve ahiret hayatı ile ilgilidir. İslâm'ın hakikat ve hayat kaynağından içmeyen insanlardan faziletli toplumlar çıkartmak imkansızdır. Mümin yalnız Hakka tapar ve doğrulur ve adalet yolunda ilerler. İslâm'da Hak ve iyilik sevgisi her şeyin üstünde tutulur. Hakkın birliğine inanmış insanlar arasında Allah'ın birliğine imandan doğan hak ve fazilet birlik ve beraberlik bağları, diğer birlikleri husule getiren bağlardan daha kuvvetlidir. "Ve Allah onların gönüllerini sevgi ile birleştirdi. Sen yeryüzünde olan her şeyi harcamış olsan yine onların gönüllerini böyle birleştiremezdin. Fakat Allah onların aralarını iman ile birleştirdi." (el-Enfal/63)

İslâm insanların her türlü meşru ihtiyacını giderecek düsturları ve her çeşit iyilik ve fazileti havi, tabii ve cihanşumül bir dindir. Pakistan'ın milli şairi şöyle der:

"İslâm'ın kendisinde hiçbir ayıp ve kusur yoktur. Gördüğün her bir ayıp bizim Müslümanlığımızdadır."

Yalnız bir Allah'a ibadet etmeyi ve insanlığın iyiliğine çalışmayı hakka hukuka, adalet ve vazifelere riayeti emreden İslâm, ahlaki olgunluğun ve insani kıymetlerin en yükseğine çıkmayı emrettiği gibi dünya hayatına da önem verir. "vela tense nasibeke mine'd-dünya" der. Her çağda ve her yerde insanlığın ihtiyacına cevap veren Kur'an, barışçı, adil ve mutlu, geleceğe umutlu, imanlı bir insanlık dünyası meydana getirmeyi hedefler. Bizi felah ve saadete götürecek şeylerin başında güzel ahlak, ilim, teknik ve sanatta ilerlemek ve bu sahada beşeri faaliyetleri inkişaf ettirmektir.

"Tağuttan, ona tapmaktan kaçınıp da Allah yoluna yönelenlere gelince onlar için müjde vardır... Onlar söze kulak verirler de onun en güzeline uyarlar..." (ez-Zümer/17-18)

Müslüman toplumları iki kanatlı bir kuş gibidir. Kanadının biri iman ve amel-i salih, diğeri fen ve teknolojidir. Nasıl ki kanadının biri kırıldığında kuş uçamaz, yerlerde sürünür ve nihayet avcılara yem olursa, Müslümanlar da toplum olarak böyle-

1 Erclyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

dir. Tek kanatlı kuş uçamaz, hakk'a tapan, batıl ile mücadelesinde iki kanatlı olmalıdır. Çünkü düşman uyumaz, fırsat kollar. "Siz de onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın..." (el-Enfal/60) Üstelik iki kanatlı olan Müslümanlara ayrıca Allah'ın yardımı da vardır:"

Kur'an, ilimsiz ve güçsüz, dünyanın da ve ahiret saadetinin de elde edilemeyeceğini anlatıyordu. "Ey müminler gevşemeyin, mahzun olmayın. Siz eğer gerçekten mümin iseniz (imanın gereğini yerine getirirseniz) çok üstünsünüz." (al-İmran/139) Müslümanlar dünyada, ilim, sanat, ticaret, ekonomi ve silah sanayiinde üstünlüğünü kaybedince hem kendilerinin hem de insanlığın huzuru kaçmıştı. Müslümanların dünya ilimlerinde duraklamaları ve buna paralel olarak teknik ve silah sanayiinde geri kalmaları İslâm aleminin başına çok çoraplar örmüştü. Bu durum Müslümanların birlik ve beraberliklerini yitirerek, ahlak ve maneviyatta da gerilemelerine sebep olmuştur. "Bir millet kendilerindeki güzel hal ve ahlaki değiştirmedikçe Allah onu değiştirip bozmaz..." (er-Ra'd/11)

Gelelim şimdi sadede: İslâmiyet m.610 yılında geldiği zaman az zamanda büyük başarılar kazanmış, ilk dört asırda yayıldığı alanlarda ilim, fikir ve sanat eserleri ortaya koymuştur. Müslümanlar her bakımdan diğer milletlerden daha güçlü olmuştur. Sonr, İslâm alemi haçlı orduları tehlikesiyle karşılaşmıştır. Sonra Moğollar İslâm ülkelerini yakıp yıkmışlar binlerce Müslümanı öldürmüşlerdir. Timur, Müslüman olmasına rağmen hep İslâm devletleri ile savaşmış, Müslümanlara büyük zararlar vermiştir. M.15.Asırdan itibaren İslâm alemini Osmanlı Türk dünyası temsil etmiştir. Bu devlet hakim olduğu geniş coğrafyada İslâmi kültür birikiminin bereketiyle insanlığa örnek bir medeniyet sergiledi. Osmanlı devleti 1699'da Karlofça Antlaşması ile toprak kaybedince, sanayii devrimini gerçekleştirmiş olan Avrupa karşısında geri kaldığını anladı. Bundan sonra Devlet-i Aliyye'nin batılılaşma ve çağdaşlaşmaya başlaması ile ileride yerinde kurulacak Türkiye Cumhuriyetinin sekülerleşmesi ve laikleşmesi arasında sıkı ilişkiler vardır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN BATILILAŞMAYA YÖNELMESİ

Karlofça Antlaşmasından sonra az sayıda Osmanlı aydını ve idarecisi Avrupa karşısında devletin kurtuluş çaresini, düşmanın gelişmiş silahlarını ve harp usullerini almada gördüler. Ne var ki, Avusturya yenilgisinden sonra 1718'de başlatılan askeri ıslahat yeterli olmamış, savaşlarda mağlubiyet devam etmiştir. 1774'de Küçük Kaynarca antlaşması ile Kırım elden çıkmış, 1792'deki Yaş müsalahasıyla Kırım Ruslara verilmiştir. Sonra devlet adamları, askerlik alanındaki ıslahatın yanı sıra devletin diğer kurumlarının da batı tarzında değiştirilmesine gerek duydular. 1792'de Nizam-ı Cedit hareketine girişilmiştir. Bunu II.Mahmut'un ıslahat hareketleri takip etti. Buna rağmen Fransız ve Ruslarla yapılan savaşlarda yenilgiler devam etti. Hatta II.Mahmut'un orduları, isyan eden bir valisinin ordusuna yenildi.

Nihayet, Avrupa'yı tanıyan devlet adamları, Devlet-i Aliyye'nin parçalanmasının çaresini zihniyet ve kültür alanında da ıslahat yapılmasında gördüler. O zamanki Osmanlı aydınlarının çoğu Batı'daki kuruluşları ve hayat tarzını üstün

buluyorlardı. 1839'da Mustafa Reşit Paşa Gülhane'de okuduğu Hatt-ı Hümayun ile Osmanlı Devleti'nde Tanzimat hareketini başlattı. Bu durum Osmanlı Müslüman toplumunu da medeniyet değişikliğine götürdü. Ali ve Fuat Paşalar Avrupa kanunlarını çıkardılar. Osmanlı münevverleri Batı'nın sosyal hayatını ve adetlerini benimsediler. Tanzimat devrinin karakteristik vasfı Batı taklitçiliğidir.

1860'larda ortaya çıkan yeni Osmanlılar meşrutiyet taraftarı idiler. Yeni Osmanlılık 1880'lerde sindirildikten sonra Jöntürk hareketi başladı. Avrupa'nın yaşayış biçimlerini taklit saray çevrelerinde ve büyük şehirlerde arttı. Zengin çocukları Avrupalı mürebbiyelerin eğitiminde yetiştiriliyordu.

Abdülhamit devrinde Avrupa ve Rusya, Osmanlı tebaası olan Hıristiyanları isyan etmeleri için kışkırtıyorlardı. O da bu tehlikeyi önlemek için hilafet nüfuzunu kullanarak Panislamizm siyasetini titizlikle uygulamıştı. Fakat Devlet-i Aliyye'nin dahilinde ve haricte düşmanları pek çoktur. Avrupalılar Müslümanları Avrupa'dan atmak istiyorlardı. Hepimizin bildiği şark meselesi meşhurdur. Yine batılılar tarafından Osmanlı aydınlarına "İslâm dini terakkiye manidir sizi geri bırakan dininizdir." Gibi teranelerle telkinler yapılıyor.

Nihayet 1809'da Abdülhamit'i indirmek ve hürriyet getirmek gayesiyle, askeri tıbbiye talebeleri tarafından gizlice İttihat ve Terakki Cemiyeti kurulmuştur. O zamanlarda yeni ve ciddi kurumlardan olan askeri tıbbiye'de "hayatın biyolojik ve fizyolojik süreçlerin sonunda ortaya çıktığı" görüşü hakimdi. İttihat ve Terakki gizli çalışmaları neticesinde harbiye, mülkiye ve mühendishane gibi yüksek mekteplerden ve bazı devlet dairelerinden kazanmış olduğu elemanlarla faaliyetlerini büyütmüş idi. Genç zabıtların çoğu bu cemiyetin mensupları arasına katılmıştı. Mensuplarının bir kısmı Yahudi, Bulgar, Ermeni, Arnavut ve Rum idi. 1870'den sonra Türk aydınlarının çoğu o yıllarda Avrupa'da geçerli olan pozitivizm'in etkisi altında kalmıştır. 1890'larda maddeci felsefi görüşlere inanan aydınlar çoğalarak İslâm toplumdaki tüm değerler sistemiyle çatışan bir münevver tipi ortaya çıkmıştır. İttihat ve Terakki mensuplarının çoğu böyle bir aydın tipi idi. Birinci dünya harbinden önce Osmanlı aydınları imparatorluğu yaşatmak, Devleti kuvvetlendirmek ve milleti yükseltmek için çareler arıyorlardı. Bu amaca varmada üç gruba ayrılıyorlardı. İslâmcılar, Türkçüler ve Garpçılar. Garpçılar, İslâmcılık ve Türkçülüğün modası geçmiş cereyanlar olduğunu söylüyorlar, onlara göre devlet, batıyı üstün kılan ne varsa kayıtsız ve şartsız bunları almalı ve güçlenmeliydi.

1909'İttihat ve Terakki mensupları devletin başına geçer, imparatorluk hızla dağılmaya başlar. 1912'de çıkan Balkan harbinde genç komutanların dirayetsizliği, ahlaksızlığı ve aralarında çıkan tefrika yüzünden üç buçuk Yunan, Sırp, Bulgar ve Karadağ Eşkiyası tarafından İslâm Beldelerinin elimizden çıkması, yağmalanması ve kaçamayan halkının katliamdan geçirilmesi sebebiyle M.Akif:

"Göster Allah'ım bu millet kurtulur, tek mucize

Bir utanmak hissi ver gaib hazineden bize." Diye feryat eder.

Neticede bu cemiyet imparatorluğu, I.Dünya harbine sokarak yıkılmasına sebep olur. Ondan sonra yapılan İstiklal harbiyle Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.

Topraklarımızın 8/10'u elimizden çıkmış, kasaba ve köylerin ortasından sınır geçirilerek bütün hudutlarımızı batılılar çizmiştir. Churchill'de "Lozan'da elde edeceğimizi elde ettik, artık Kürk oyunu oynamayacağız." demiştir. ²

Osmanlı İmparatorluğu yıkılıp dağıldıktan sonra İslâm ülkelerinin hepsi İngiliz, Fransız, Hollanda, İspanya, Belçika, Rusya ve Çin'in müstemlekesi olmuş, burada Müslümanlar dinlerini doğru dürüst yaşayamamıştır. Hele Rusya'da gizlice namaz kılanlar bile takibe uğramış, yakalananlar Sibiryaya sürülmüş ve yahut da öldürülmüştür. Çin'in eline düşmüş Şarki Türkistan'da durum daha fena olmuştur. Mehmet Akif'in I.Cihan harbi başladığı sıralarda söylediği sözler çok manidardır: "... Eğer Rusya'daki Müslümanlar henüz dinlerini muhafaza ediyorsa, eğer Fransızların taht-ı idaresindeki dindaşlarımız hala tanassur etmemişlerse, eğer İngiltere Hintli kardeşlerimize şimdilik ses çıkarmıyorsa... iyi biliniz ki, hep çürük çarık bu hükümet sayesinde. Maazallah bu giderse hepsinin gittiği gündür. Biz bu saltanatı muhafaza edemiyorsak, düşüneliyiz ki bizim yüzümüzden o biçareler de mahvolacaklar."³

Halbuki Osmanlılarda batılılaşma ve ilerleme sorunu, daha işin başından itibaren bir teknik transferi olarak görülmemiş, fen bilimleri ve teknik ve sanayide gelişme ve ilerleme olarak ele alınmamıştır. Osmanlılar fen bilimlerini alıp alet, makine ve silahları kendileri yapıp hatta daha iyilerini üretecekleri yerde parçalarına varıncaya kadar bunları Avrupa'dan satın almışlardır. Batı'nın teknik ve ilminden ziyade yaşayış biçimleri, ahlak telakkileri, materyalist felsefeleri ve hukukunu benimsemişlerdir. Siyasi ve kültürel müesseseler Batı'dakilere adaptasyon konusu yapılmıştır. Bir millet de halk aydınlarına ve ulemasına tabi olur. Osmanlıların idaresinde vüzerâ, askerî ve ilmiye sınıfları üçlü sacayağını teşkil eder. Diğer ikisi alimlerini tavsiyelerine uyar. Devletin teknik ve silah sanayiinde ilerlememesinde ulemanın da suçu büyük olmuştur. Çünkü ilmiye sınıfı fen ilimleri ve teknik transferini ısrarla tevsiye etmemiş ve hiç değilse bunun üzerinde sabırla durmamışlardır.

Osmanlılardan sonra Japonya da Batılılaşma hareketine girişmiştir. Japonya sekülerleşmeye önem vermeksizin Batının ahlak ve kültürünü almaksızın hızla Batı'nın teknik ve ilmini almış Avrupa'da yapılan alet ve makineleri kendisi imal etmiş ve yine süratle bunları geliştirerek Batı'da yapılanlardan daha kalitelisini üretmeye muvaffak olmuştur. Bugün Japonya sanayileşen devletlerin başında yer alır.

Cumhuriyet döneminde yapılan pek çok inkılapların yanında laiklik ilke olarak alınır. Cumhuriyeti kurup inkılapları yapanlar, Tanzimat aydınları tarafından başlatılan Batılılaşma, modernleşme hareketini devam ettirmek isteyen yeni askeri sivil bürokrasiyi oluşturan insanlardır. Bunlar zorla kabul ettiren bir uygulama ile kayıtsız şartsız garba dönmemiz gerektiğine inananlardır. Bunlara göre adımız Türk kalacak

2 Ercüment Kuran, Türkiye'nin Batılılaşması ve Millî Meseleler, s.265, Türkiye Diyanet Vakfı, 1995

3 İsmail Kara, İslamcı Söylemin Kaynakları ve Gerçeklik Değeri Üzerine Birkaç Not, İslamiyat, c.4, s.4, Ekim-Aralık 2001

ve her şeyimizle Avrupalı olacağız. "Laiklik onlara çağdaş ulus devletin yaratılması ve ülkenin modernleştirilmesi için zorunlu bir olay olarak görünmüştür."⁴

Bizim laiklik kelimesini kendisinden aldığımız Fransızca "laïque, laïcité, laïcisme" ve türevleri gerek Fransızca ve gerek diğer batı dillerinde kullanılan "secularisme ve türevleri ve çoğu kez eş anlamlı olarak kullanılan bu iki kavram esas olarak toplum ve kültür alanlarının dini kurum ve sembollerin egemenliğinden çıkarılması olgusuna işaret etmektedir. Ancak laiklikte genellikle siyaset ve hukuk alanlarının din dışlaştırılması veya dünyevileştirilmesi olgusuna bir vurgu olmasına karşılık sekülerizmde bundan daha geniş olarak insanın genel olarak tüm hayatının yani aynı zamanda ekonomik, sosyal, ahlaksal, kültürel alanının da dinsel kurumlar ve sembollerin egemenliğinden çıkarılması veya kurtarılması olgusunun vurgulanması söz konusudur.⁵

"Cumhuriyet dönemi laiklik uygulamalarında bir yandan geniş kapsamlı bir sekülerizasyon programı, toplumun ve kültürün hemen hemen her alanından dinsel değerlerin normların, dinsel bakış açısının etkilerinin silinmeye çalışıldığı bir sekülerleşme programı⁶ uygulanmıştır."

"Ancak, özellikle çok partili siyasi hayata, demokrasiye geçildikten sonra bundan vazgeçilerek toplumun anayasal kurumlarını ve normlarını dine dayanan bir bakış açısından hareketle meşrulaştırıp düzenlememek şeklinde tanımlanabilecek bir hareket programıyla sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu laikliği mevcut çağdaş batı laikliğinin en temel özelliğine yaklaştıran önemli bir husustur."⁷

Türk Laikliğini değerlendirmek için birkaç söz söylemek gerekir.

Laiklik zor bir olaydır.

Laikliğin bir defada ve bütün zamanlar için çözülmesi mümkün bir problem olmadığını bilmek gerekir. Laiklik olmuş bitmiş tarihsel bir olay, kavramsal içeriği tam olarak belirlenmiş ve herkes tarafından uzlaşılan bir tanımlanmış siyasi, hukuki ve felsefi bir sorun değildir. Toplumların değişmesi ile birlikte onun kavramının ve tanımının da değişeceğini, yeni tanımların ve belirlemelerin yapılacağını mümkün olduğunu kabul etmek gerekir.

Farklı tarihsel tecrübelerden gelen farklı toplumların laiklik tecrübelerinin ve uygulamalarının da muayyen bir ölçüde farklı olacağını da kabul etmek gerekir.⁸

Erken dönem Cumhuriyet laikliği, Türk insanının bütün toplumsal ve kültürel hayatından dini bakış açısını silmeye yönelik bir sekülerizm olunca, dine bilhassa İslâm'a zamanla ortadan kalkacak modası geçmiş bir dünya değerler sistemi olarak

4 Ahmet Arslan, 'Türk Laikliği ve Geleceği Üzerine Bazı Düşünceler, Liberal Düşünce, s.66, Sayı 1, 1996

5 Arslan, a.g.e., s.55

6 Arslan, a.g.e., s.68

7 Arslan, a.g.e., s.69

8 Arslan, a.g.e., s.69

bakan modernist aydınlar çoğalmış, tarihimizle ve kültürümüzle irtibatımız kesilmiş, neredeyse kimliğimizi kaybeder bir duruma gelmişizdir.

Türkiye Cumhuriyetinde önceleri Türk insanının toplumsal ve kültürel hayatından dinin etkilerini silmeye yönelik bir laiklik programının uygulanması sebebiyle ahlaklı, erdemli ve gayretli bulunmayan bilgi ve teknolojide buluş ve keşif sahibi olmayan çok aydın yetişmiştir.

İman ve dinin tedavi etmesi gereken hastalıklar tedavi edilmemiş; kişisel çıkarıcılık, hortumculuk, köşe dönmeçilik, kendini beğenmişlik, haset, çekememezlik, rüşvet, hırsızlık, cepçilik, kapkaççılık, neme lazımcılık çoğalmıştır.

Ahlak ve kültürlerine yabancı, materyalistlerin çoğalması sebebiyle vatanını, milletini ve devletini sevmeyen, gerçek özlerine yabancılaştırmış kimseler çoğalmıştır. TÖS ve TÖB DER kurulmuş öğretmenlerin yarıya yakını Lenin'ci ve Mao'cu olmuş diyalektik materyalizmi yayma gayretine girişmişlerdir. 1968'de başlayan sağ ve sol kavgası 1980'e kadar sürmüş ve bu arada 5000 yurttaş öldürülmüştür. Sadeci Fatsa'da 1977-1980'de aşırı solcuların öldürme olaylarında ölenlerin sayısı 106'dır.⁹ Sonra PKK terörü çıkmış ve devam etmiştir. PKK'lıların çoğu da ortaokul ve lise mezunudur. Okullarda bunlara yeterli eğitim ve terbiye verilmemiş, birlik ve beraberlik ruhu; vatan, millet ve devlet sevgisi aşılanamamıştır.

Muallim ordusu derken, çekirge orduları

Çıkarsa ortaya, artık hesap edin zararı

Muallimim diyen olmak gerektir imanlı

Edepli, sonra liyakatli, sonra vicdanlı

Bu dördü olmadan olmaz, vazife çünkü büyük...

M.Akif¹⁰

Normal yollardan dinlerini öğrenemeyen aydınlar ve sosyete de husule gelen maneviyat boşluğu, bunlardan kimisini misyonerlerin tuzağına düşürmüş ve bazılarının da yeni din arayışına sevk etmiştir. 2002 Nisan'ın sonu İstanbul'da yapılan bir yoga ayinine katılan tahsilli sosyete den bazıları, Yogi Mataji'nin ayaklarını yıkadığı suyu da içmiştir. Hatta onun önünde secde edenlerin olduğu da söylenmiştir.

Halbuki İslâm dini, bizim birlik ve beraberliğimizin ve varlığımızı devam ettirmenin sebebidir. Laiklik, vatanın tealisi için ciddiyetle çalışan imanlı bir neslin yetişmesine engel değildir. "Sekülerizmin hedefi insanları ahiret ile ilgilenmekten alıkoyup yalnızca dünya hayatı ile ilgilenmeye yöneltmek olan sosyal bir harekettir. Bu bakımdan onu laiklikten ayırmak gerekir. Laiklik, ferdin inanç ve duygularına devletin müdahale etmeme sürecidir. Burada din bir vicdan meselesidir. Fert dilediği tarzda dini inançlarını pratikleri yerine getirir. Buna devlet hiçbir vakit müdahalede

9 Bkz. Prof.Dr. Orhan Türkdoğan, Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi, s.499, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988

10 Mehmet Akif, Safahat, s.281, İst., 1958

bulunamaz. Devletin dini okullar açması, gençleri inançları doğrultusunda yetiştirir. Bu durum dinin toplum hayatındaki rolünü açıklamaları bakımından önemlidir. Dini sistem hayat tarzımızı tutum ve davranışlarımızı, gelenek ve törelerimizi, birbirimizle olan ilişkilerimizi, ahlaki norm ve değerlerimizi etkiler. İyi bir vatandaş modeli dürüst bir ahlak, devlete bağlılık, yasalara saygı, çalışma, irade ve azmi topluma olan sorumluluk duygusu, sosyal çalışma disiplini büyük ölçüde kaynağını dini yaşantıdan alır. Okullaşma süreci dinin bu görevini çocuğa küçük yaştan itibaren kazandırır. Gerçek anlamda dinin sosyal rolü burada ortaya çıkar. Laiklik ilke olarak ferde dinin sosyal normlarını aşılır. Oysa sekülerizm dini, hayattan soyutlamaya çalışır. Bu bakımdan laiklik ile sekülerizmi aynı anlamda kullanmak hatalıdır.”¹¹

KELAMCILAR

Kelamcılar olarak bizler neler yapmalıyız? Önce İslâm akaidini doğru bilip, doğru olarak öğreteceğiz. Öğretimde ve söylemde (en-Nalh/125) ayetini rehber edineceğiz. Kelamcı, gerekli akaidi izah ederken, gerek inkarcı akımların batıllılığını ortaya koyarken zamanımızın, fizik, kimya ve biyoloji gibi müspet bilimlerinin kesin verilerinden faydalanacak ve selim akıllara vahyin ve ilmin ışığında doğru düşünme yollarını öğretecektir. Dinin bilimle işbirliğine ihtiyacı vardır. Din ve bilim, kelamcının uçması için iki kanattır. “Dinsiz bilim aksak, bilimsiz din ise kördür.” (Einstein) Bilim ve İslâm dini arasında çatışma olmaz. Yeter ki bilimle bilim olmayan nazariye ve hayali fikirleri iyi anlamalı ve bunları birbirinden ayırt etmelidir. Modernist kelamcılarının en büyük kusuru da bilimle bilim olmayanı birbirinden ayırt edememeleridir.

Batı hayranlığı pek çok ilahiyatçının iliğine işlemiştir. Bugün İslâm dünyasında özellikle bizde ilahiyat sahasında yapılan çalışmaların, batının teolojik ve oryantalistik fikir ve söylemlerin etkisi altında kaldığını görüyoruz. Akademik çalışma yapan birisi dini izah ederken batının eskiyip gale alınmayacak nazariyelerine takılıp kalıyor. Yine bazıları herhangi bir Hıristiyan teolog veya ruhbanın ilmen ve mantıken kıymetsiz, on para etmez fikirleri üzerinde makale yazıyor veya tez yapıyor. Başlıyor; Tiliche şöyle dedi; King, Tanrıyı şöyle anlamlandırıyor, demeye. Gorge Pitcher’e göre Tanrının makul olmaz; Montgomery Watt’a göre: Dinin seküler düşünce ile ilgisi gibi konular üzerinde çalışıyor veya herhangi bir papazın yazdığı kıymetsiz bir kitabı tercüme ediyor. Bütün bunlar Hıristiyan ilahiyatının ve Batı felsefesinin etkisi altına girmek değilse nedir? Halbuki, onlar genellikle din ve ilahiyatta ilim ve mantığın yerinin olamayacağını savunuyorlar. Böyle bir çalışma yapan ilahiyatçımızın İslâm’ın kelamından haberi yok. Herhangi bir kelam kitabını okuyup anlayamıyor. Geçmiş kültür ve kaynaklarımızla irtibatı keserken batı ilahiyatının etkisi altına giriyor. “Siz istesenez de Allah’ın varlığını ispat edemezsiniz.” diyor.

Kelam ilminin kökleri ve geçmişi ile irtibat kesilmemelidir. Klasik kelamın İslâm akaidini akli ve ilmi olarak açıklamaya derinlik ve zenginlik kazandıracak bir

11 Orhan Türkdoğan, a.g.e, s.417-418

birikimi vardır. Yaptığı açıklamalar çok zengin olup, İslâmi araştırmalara derin boyutlar kazandıracak niteliktedir. İsterseniz yakın çağın en büyük filozofu sayılan Kant'ın felsefesi ile Şerhu'l Mevakıf'ı bir karşılaştırınız, klasik kelimada neler varmış görürsünüz.

Ancak klasik kelimada metalib-i aklıyeyi ispat ederken ve metalib-i sem'iyenin imkanını açıklarken kullandığı deliller yetmez. Dayandığı bilgilerin bazıları bugün ilmen geçerliliğini kaybetmiştir. Kelamcı, klasik kelamın vesile olarak kullandığı görüşlerini verip tenkit ederek yeni açıklamalarını Kur'an'ın ve ilmin kesin verilerine dayandırması lazımdır. Kur'an'ın ve ilmin kesin verilerine dayandırması lazımdır. Kur'an'ın akaide dair verdiği bilgiler, ezeli ve ebedi gerçeklerdir. Akaide ait gerçekler değişmez. Yenilenme yapacağız diye İslâm akaidini kimsenin tahrif edip değiştirmeye hakkı yoktur. Modernlik çağı diye mesela meleklerin varlığını mı değiştireceğiz? Değişiklik ancak akideyi ispata yarayacak delillerde olur. Bu kullanılacak deliller, ilmin madde canlılar ve evren hakkında verdiği kesin bilgilerdir.

Bu arada hemen şunu söyleyeyim: Sosyal bilimciler ve ilahiyatçılar, araştırma yapıp bir tez veya makale yazarken batı dillerinin özellikle İngilizce'nin boyunduruğu altına giriyor. Kendi dilimizde daha güzel karşılığı bulunan yüzlerce İngilizce ve Fransızca kelimeyi kullanıyor. Böylece kendi diline ihanet ediyor. Halbuki sosyal bilimler ve ilahiyat sahasında mana ve kavramları batı dillerinden daha sıhhatli ifade eden eski ve yeni kelimelerimiz pek çoktur. Bazıları da çok konuşuyor. Nasıl olsa kelam, söz demektir. Lüzumsuz ve faydasız söylemlerin sözlerini çoğalttıkça çoğaltıyor. Bunların kelam ilmine bir katkısı ve halka bir faydası var mıdır, yok mudur, düşünmüyor.

Çok defa doktora ve doçentlik tezlerinin sadece şekil ve düzenlerine bakılarak ilmi muhtevasına önem verilmiyor. Bilenle bilmeyen birbirlerinden ayırt edilmiyor. Kelamcılarının sayısını çoğaltmak yerine kaliteli kelamcı yetiştirmek şarttır.

İlimle ve psikolojik yollarla gönüllere hitap ederek, kalplere doğru olarak imanı yerleştirip güzel ahlakı insanlarımız arasında yaygınlaştırmak en önemli vazife olmali. Biliniz ki % 50'nin üzerine çıkartarak iyileri çoğaltmakla Allah'ın yardımına mazhar oluruz.

Modern çağın husule getirdiği muamelata dair bir takım ihtiyaçlar çözülecektir. "Mevrid-i Nassta içtihadı mesâğ yoktur". Fakat kuran nassı ile sabit hükümler, hermonötikçilerin, tarihselcilerin ve Fazlurrahmanlıkların batıdan esinlendikleri keyfi fikir ve görüşlere göre değil, yine Kur'an'ın kendisinden ilham alınarak onun bütünlüğü içerisinde çağın ihtiyaçlarına göre halledilecektir. "Hayır, o Kur'an, kendilerine ilim verilmiş insanların sinelerinde apaçık ayetlerdir." (el-Ankebut/49) İhlaslıca yolundan giderek Allah'ın yardımını hesaba katalım.

Allah öyle bir büyüktür ki, herkim onun kapısından yüz çevirirse hangi kapıda olursa olsun hiç izzet ve şeref bulamaz.